

per sex menses continuos ultimo morati sunt (*Cod. civ., art. 94*). *D'Origny* contendit publicationes semper faciendas esse in domicilio facti et in locis in quibus sponsi per ultimos sex menses continuam habuerunt residentiam. Pag. 304, citat decisionem ministri iustitiæ, diei 1 maii 1819; art. citatus 167 *Cod. civ.* hunc sensum videtur habere. *Delvincourt* opinatur eos denunciandos esse in omnibus locis in quibus ab uno anno habitaverunt: verum hoc nullibi, ut arbitramur, recipitur in praxi. Plurima igitur est discrepantia inter civiles et ecclesiasticas proclamationes.

Dispensatio secundæ publicationis ob graves causas ab imperatore obtineri potest (*art. 169*). Ex arresto diei 9 junii 1803, procurator imperialis eam concedit (*Manuel des Maires*, auctore *Rondonneau*, p. 285).

ARTICULUS SEXTUS.

DE OPPOSITIONE AD MATRIMONIUM.

Parochus qui de existentia alicujus impedimenti admonetur, debet 1º perquisitiones necessarias facere, ut claram facti notitiam obtineat; 2º exigere ut testes sua dicta scripto confirment, ne ea denegent, et ipse velut impostor habeatur; 3º curare, quantum in se est, ut sacrilegium vitetur, et matrimonium valide ac licite contrahatur. Sed tenereturne benedictionem nuptialem denegare, si, ex depositione unius testis, impedimentum nosceret? Circa hanc difficultatem scinduntur theologi, ut videre est apud *S. Ligorium*, l. 6, n. 996: communissima autem sententia est benedictionem esse denegandam, modo testis sit persona gravis, deponat ex scientia certa, non vero ex auditis, et depositionem juramento confirmet. Ita ferme *Collator Paris.*, t. 1; *Collet, Benedictus XIV*, quæst. can. 452, etc.

Si autem parochus solus noscat, alia via quam per confessionem, impedimentum quod probare non potest, communius docent theologi eum matrimonio assistere

non teneri; si non teneatur, videtur quod non possit: in eo casu adeat episcopum et dispensationem impedimenti obtineat, vel discat quid sibi faciendum sit.

Cum in præsentî rerum statu, contractus civilis semper præcedere debeat matrimonium ecclesiasticum, oppositiones ad matrimonium prius fieri debent apud officiarium civilem. Eas facere possunt 1º persona conjugata uni e sponsis: v g., si vir uxorem habens, aliam ducere velit, uxor ejus matrimonio se opponere potest; 2º pater, defectu patris mater, et defectu patris et matris, alii ascendentes, matrimonio descendendum suorum etiam majorum se opponere possunt; tunc officiarium actum oppositionis scribere et matrimonium suspendere tenetur; 3º quidam alii oppositionem intentare possunt, sed rarius. Vide *Cod. art. 172* et seq.

Parentes aut tutores qui contractui civili consenserunt matrimonium ecclesiasticum impedire nequeunt, id est, oppositionem eorum parochus admittere non debet, ut pote nulla ratione fundatam.

CAPUT QUINTUM.

DE CONSENSU IPSORUM CONTRAHENTIUM.

Certum est aliquem requiri consensum ad validitatem matrimonii; matrimonium enim, ut contractus, est conventio: nulla autem est conventio sine utriusque partis consensu: atqui sacramentum supponit contractum: ergo matrimonium sine consensu partium jure naturali est nullum, tum ratione contractus, tum ratione sacramenti, et nulla potestas humana consensum illum supplere posset. Potestas civilis habet quidem facultatem supplendi consensum, si de bonis temporalibus agatur, quia dominium hujusmodi bonorum in vitis proprietariis transferri potest; non vero dominium corporum relative ad matrimonium.

Ille autem consensus, sicut consensus ad validitatem sponsalium requisitus, debet esse verus, reciprocus, externus, liber, inter personas determinatas et jure habiles.

Jam probavimus, agendo de metu, veram requiri libertatem: negari etiam non potest consensum debere esse 1° reciprocum, alioquin conventio non existeret; 2° externum, id est, signis externis sufficienter manifestatum, quia conventio acceptationem supponit, et acceptatio externam manifestationem prærequirit; 3° inter personas determinatas et jure habiles: matrimonium quippe contrahi non potest inter personas indeterminatas, nec validum esse si cum impedimento dirimente ineatur, nec licitum si impedimento prohibente partes detineantur.

Si qua igitur hic moveri possit difficultas, versatur duntaxat circa validitatem matrimonii ex consensu ficto, vel ex consensu conditionato initi; quod in duplici articulo examinaturi sumus.

ARTICULUS PRIMUS.

AN VALIDUM SIT MATRIMONIUM EX CONSENSU FICTO INITUM.

Duplex hæc de re est theologorum sententia; alii enim volunt consensum sufficientibus signis exterius manifestatum, dum mens interius dissentit, ad validitatem matrimonii sufficere, et his præsertim rationibus nituntur: 1° ibi est matrimonium ubi est vera voluntas illud contrahendi; sed qui serio et libere profert verba quibus matrimonium contrahi non ignorat, eo ipso habet voluntatem illud contrahendi, quidquid interius dicat, sicut qui libere ascendit in navem, sciens illam ad talem proficisci plagam, habet voluntatem illuc perveniendi, quamvis intra se contradicat. 2° Qui serio ac libere rem aliquam vendidit, valide contraxit, alioquin rem suam surripere posset, pretium ejus refundendo; hoc autem evidenter repugnat: ergo a pari qui matrimonium libere

exterius contraxit, valide illud iniit. 3° Sacerdos qui ritum sacramentalem serio perficit, sacramentum valide confert: ergo et similiter qui verba quibus matrimonium contrahi solet, libere exterius profert. 4° Nunquam certo constare potest de existentia consensus interni: si ergo consensus exterior non sufficeret, innumera nascerentur dubia circa matrimoniorum validitatem et filiorum legitimitatem. Ergo. Ita, inter alios, Theol. Lugd. Vide etiam Theol. Rothomag.

Alii autem multo probabilius et communius docent consensum internum omnino necessarium esse ad validitatem matrimonii, suamque sententiam sic probant: 1° Jure canonico, Decret. p. 2, causa 2, q. 2, c. 2: Nicolaus respondens ad Bulgaros, ait: « Sufficiat, si con- » sensus solus forte defuerit, cætera omnia etiam cum » ipso coitu celebrata frustrantur; » et Decretal. l. 4, tit. 1, cap. 25 et 26, ubi dicitur, deficiente consensu, cætera matrimonium non perficere: consensus autem simpliciter est actus mentis internus. 2° Per matrimonium vir et mulier sibi mutuo dant potestatem in corpus suum: hæc autem potestas a sola eorum voluntate pendet: ergo sine consensu interno non traditur, sed mendacium enuntiatur. 3° Matrimonium est vinculum amoris: porro tale vinculum sine consensu interno fieri nequit. 4° Omnes fere theologi ita sentiunt. Ergo.

Ad rationes oppositas responderi potest: 1° qui libere profert verba quibus matrimonium contrahi non ignorat, habet voluntatem illud contrahendi, ordinarie et judicando ex communiter contingentibus, *concedo*; necessario, *nego*; nam fieri potest ut quis mentiatur, et unum dicat, dum aliud habet in mente. In hoc vitiosa est comparatio adducta quod ascendens in navem, externam faciat actionem, voluntatem oppositam evidenter destruentem, non sic autem qui matrimonium contrahit; nam illud fictè contrahi non repugnat. Secunda et tertia ratio supponunt ut certum quod a multis theologis negatur, videlicet, venditionem sine consensu esse validam, et sacramentum valide administrari sine intentione inter-

na. 4° Admissa opinione nostra, nihilominus validitas matrimoniorum moraliter constabit; nunquam enim supponi potest eum qui libere et cum debitis circumstantiis matrimonium iniit, fecte consensisse, sicque stabilitas familiarum assecuratur.

Aliunde, qui dicit se fecte consensisse, credi non debet in foro externo, nisi id signis manifestis comprobet, quod impossibile videtur. Nostra igitur doctrina nullo modo societatem perturbare aut inquietare potest.

Quoad forum internum, certum est eum qui fecte contrahit, 1° mortaliter peccasse contra sacramentum, illud voluntarie efficiendo nullum, et contra justitiam erga partem suam cui illisit; 2° matrimonio uti non posse; 3° reipsa consentire, et sic injuriam comparti suæ illatam reparari ordinarie teneri; 4° absolvendum non esse, nec etiam in articulo mortis, nisi vere consentiat. Diximus *ordinarie*, quia si compars separationi libere consentiret, aut si incommoda ex unione provenientia, ipsa separatione majora præviderentur, consensum supplere non teneretur.

At si jam aliud iniisset matrimonium, et vere consensisset, quid agendum foret?

R. Dum matrimonia clandestina erant valida, hic casus facile occurrere poterat, nunc vero ferme chimericus est, saltem apud nos. Si tamen revera occurreret, arbitramur cum *Tournely* eum tuta conscientia remanere posse in secundo matrimonio, quia opinio nobis opposita nullam aut fere nullam habere videtur probabilitatem, nec igitur teneretur, ut vult auctor Theologiæ Rothomagensis, t. x, p. 270, servare continentiam.

ARTICULUS SECUNDUS.

AN VALIDUM SIT MATRIMONIUM SUB CONDITIOE INITUM.

Certum est matrimonium contrahendum esse *per verba de presenti*, ut ait Eugenius IV, in Decreto ad Armenos. Non tamen necesse est ut consensus de presenti si-

mul ex utraque parte detur. Consensus posterior de presenti, si consensui priori de presenti dato et non revocato accedat, valet matrimonium.

Si consensus per verba de futuro exprimeretur, v. g. : *Ducam te, si pater tuus vel meus consentiat*, nullum esset matrimonium. At dari potest per verba de presenti, et tamen sub conditione, v. g. : *Te duco, si pater tuus consentiat vel consensurus sit*.

Multiplices autem distingui possunt conditiones: namque 1° aliæ sunt de præterito, aliæ de presenti et aliæ de futuro; 2° aliæ sunt impossibiles, aliæ necessariæ et aliæ contingentes; 3° aliæ honestæ et aliæ turpes: illæ dicuntur turpes quæ inducunt ad peccatum. Unde hæc conditio: *Si tu es meretrix*, non est turpis, quia supponit meretricium ut factum, et ad illud non impellit. Item conditiones adversari possunt essentiæ aut substantiæ matrimonii. Essentia autem matrimonii est id sine quo matrimonii contractus nec existere nec concipi potest, ut jus et possibilitas ad copulam: substantia vero ea complectitur quæ ex jure naturali, divino aut humano inseparabiliter matrimonio annectuntur, ut unitas, indissolubilitas, etc.

Certum est 1° matrimonium sub conditione de præterito aut de presenti initum, esse validum ut contractum et ut sacramentum, modo conditio vere existat, nam consensus minime est suspensus.

Certum est 2° matrimonium initum sub conditione de futuro necessario, adhuc esse validum, quia nihil consensum suspendit.

3° Communiter habetur ut certum, matrimonium sub conditione impossibili contractum, v. g., *Duco te, si per aerem volaveris*, esse validum; nam, inquit auctores, hujusmodi conditiones habendæ sunt pro non adjectis et ita reputantur in jure, Decretal. l. 4, tit. 5, c. 7: attamen, recte observat auctor theologiæ Rothomag., t. x, p. 273, hanc decisionem locum habere tantum pro foro externo; nam si contrahens sub tali conditione revera non consenserit, nullum est matrimonium. Sæpe qui

conditionem impossibilem apponunt jocosè, indicant se nolle consentire, v. g. : Si lunam digito tetigeris, hoc tibi dabo, signum est me hoc tibi dare nolle. Sedulo igitur exquirendus est sensus verbis prolatis annexus.

4° Conditio turpis de futuro, substantiæ matrimonii non repugnans, similiter habetur in foro externo pro non adjecta; jus canonicum, in loco modo citato, eam in eodem ordine reponit ac conditionem impossibilem. In foro autem interno eodem modo de ea ratiocinandum est ac de conditione impossibili; si consensus per illam fuerit suspensus, nullum est matrimonium.

5° Si vero conditio turpis de futuro, essentiæ vel substantiæ matrimonii adversetur et serio ponatur, nullus est contractus; talis quippe consensus non est conjugalis, quemadmodum contractus venditionis ea conditione ut res in dominium emptoris non transeat, non est venditio. Conditiones substantiæ matrimonii adversantur, quando generationem prolis, fidelitatem in conjugio, aut perpetuitatem in matrimonio excludunt, ut dicit jus canonicum, in capite citato. Hinc matrimonium initum sub conditione quod generatio impediretur, quod sponsa pro quæstu alteri se traderet, quod existeret facultas illud dissolvendi, v. g., ob adulterium, ut volunt Græci et Protestantes, prorsus nullum esset. Valet tamen eorum matrimonium, saltem ut communius, quia ineundo matrimonium, de tali conditione non cogitant, nec consensum suum ab illa pendere faciunt.

Similiter qui, matrimonium ineundo, secretam habet intentionem generationem impediendi, prolem deserendi, adulterandi, etc., nihilominus valide contrahit, quia fieri potest ut aliquis sibi obligationem imponat cum intentione eam non implendi.

An conventio perpetuam servandi castitatem, ex utraque parte expressa, substantiæ matrimonii adversetur, non sibi consentiunt auctores. Quidam dicunt illam jus utendi matrimonio destruere, proindeque matrimonii essentiam lædere; alii vero plures et probabilius contendunt hujusmodi conventionem essentiæ matrimonii non

repugnare, quia ipsius objectum est usus et non potestas copulæ: porro sola potestas copulæ ad essentiam matrimonii pertinet: ergo. Vide *Dens*, et quod supra diximus, p. 195.

6° Nunc igitur quæstio est an validum sit matrimonium sub conditione honesta de futuro contingenti initum. Certum est illud non valere ut sacramentum, in hypothesis quod minister ejus sit sacerdos; non valet enim tempore quo per verba de præsentibus contrahitur, cum voluntas contrahentium a conditione futura pendeat; non tempore quo impletur conditio, quia tunc forma a sacerdote prolata jam non subsistit. Ergo.

Verum omnes moraliter admittunt illud sola purificatione conditionis invalescere ut contractum: unde sequitur illud valere ut sacramentum, in sententia eorum qui tenent ministrum ejus sacramenti esse partes contrahentes. Etenim alii contractus conditionales, venditio, v. g., aut donatio, adveniente conditione perficiuntur: cur igitur matrimonium sub conditione initum non sic convalesceret? *Ita multo communius theologi.*

Curandum est tamen in eo casu ut consensus coram parochio et testibus renovetur, ne forte revocatus fuerit et ne validitas sacramenti maneat incerta.

Hinc sequitur 1° tale matrimonium esse graviter illicitum, quia sacramentum gravi periculo nullitatis exponitur. Unde nunquam parochus, aliusve sacerdos a parochio delegatus, consensum sub conditione datum admittere et benedictione nuptiali sanctificare potest;

2° Matrimonium sic initum ante purificationem conditionis non esse perfectum, ac proinde illo uti non licere, et consensum ab utroque contrahente valide revocari posse;

3° Si ante conditionis expletionem aliud matrimonium ineatur absolute, validum erit, et prius, eo ipso, licet per injustitiæ peccatum, dissolvitur. Si autem duo iniherentur matrimonia conditionata, illud validum esset cujus conditio prius eveniret, supposito consensum in illud non fuisse revocatum. P. *Antoine*, t. VI.